

Redogörelse

för konferens i Oslo den 8-10 juni mellan kontaktorganen i de nordiska träskyddskommittéerna.

Norske Elektricitetsverkens Forening inbjöd i mitten av maj 1953 kontaktorganen i Danmark, Finland och Sverige till en konferens i Oslo i juni månad och föreslog samtidigt ett program som i korthet innebar:

Första dagen konferens angående ett av svenska kommittén utarbetat förslag till "Anvisningar för impregnering av virke" samt ett förslag till fördelning av forskningsuppgifter mellan de olika ländernas kommittéer. Andra dagen skulle ägnas dels åt besiktning av en av Norske Telegrafstyret år 1913 byggd telefonlinje, där stolparna impregnerats år 1912 med c:a 65 kg kreosotolja/m³ och dels åt besök vid tvenne impregneringsanläggningar i Lilleström. Tredje dagen avsåg ett besök vid Norsk Impregneringskompani A/S i Larvik.

I diskussionen den 8/6 deltog:

Från Danmark: Direktör S.M. Buhl, Haslev.
 Civilingenjör N.B. Skude, Haslev.
 " Finland: Fil. dr. Osmo Suolahti, Helsingfors.
 " Norge: Överingenjör E.K. Helgesen, Oslo.
 Laboratoriechef O.A. Lökke, Oslo.
 Driftsbestyrer Oskar Moen
 " H.A. Solberg
 Civilingenjör A. Aagaard, Oslo.
 " Sverige: Undertecknad.

Överingenjör Helgesen ledde förhandlingarna och som sekreterare fungerade Aagaard.

Den första frågan om utarbetande av anvisningar för åstadkommande av en god kvalitet på impregnerat virke ansågs av samtliga deltagare vara en för kommittéerna gemensam angelägenhet av stor betydelse. I och med att ensartade anvisningar bli fastställda att gälla i alla länder förutsattes desamma få en auktoritet som är större och värdefullare än om varje land kommer med egna. Som ett bidrag till att om möjligt ytterligare förbättra kvaliteten på impregnerat virke ansågs det föreliggande förslaget lämpligt, men detsamma borde kompletteras med uppgifter om mängder och sammansättningar för sådana salter som användes i större utsträckning i olika länder. Vidare betonades önskvärdheten av att olika impregneringsfirmor vid försäljning av impregnerat virke såsom stolpar, pålar och slipers använda

sig av en firmabeteckning på virket, som i form av t.ex. en årtalsspik anbragtes på varje stolpe el. dyl. Därmed avses att få en viss kontroll på olika firmors sätt att behandla virket. Man enades om att anvisningarna skulle utformas som "Allmänna anvisningar" för att eventuellt specialbestämmelser inom varje land därefter skulle utarbetas. De senare skulle då vara mera kortfattade och utformas så att de lämpligen kunde biläggas leveranskontrakt el. dyl. Undertecknad fick i uppdrag att överarbeta förslaget.

Den andra frågan på dagordningen gällde programmet för fortsatt forskningsarbete och en uppdelning av detta arbete på olika länders kommittéer. Ett förslag härom uppgjort av den svenska Träskyddskommittén hade tillställts de övriga ländernas kommittéer i god tid före sammanträdet. Detta genomgicks punkt för punkt och följande synpunkter framfördes.

a) Impregnering av vattenlagat och icke vattenlagat virke. Det ansågs lämpligt att de undersökningar, som gjorts av svenska kommittén (meddel. nr 4) kompletterades med försök i något större skala, varför undersökningarna borde fortsätta. Med hänsyn till de svårigheter, som äro förbundna med virkets torkning, när en vattenläggning sker vid senare tidpunkt än maj månad, och med tanke på de resultat beträffande torkningstidens längd, vartill den finska kommittén kommit, ansågs det knappast lämpligt att t.v. rekommendera vattenläggning annat än i sådant fall att dylik kan vara avslutad före juni månad eller där ett impregneringsverk låg så till att flottning av virket till verket var fördelaktig även ur transportsynpunkt.

b) Barkningens betydelse. Den finska representanten, dr Suolahti, meddelade vissa resultat, vartill man kommit i Finland. Där har gjorts vissa undersökningar om lagringstidens, barkningssättets och skalningstidens inverkan vid impregnering av stolpar. Försöken äro utförda enbart med virke, som efteråt saltimpregnerats. Den slutsats vartill man kommit i Finland är att impregnering av virke, som fällts föregående år, är betydligt lättare att impregnera än det som fällts samma år. Skalbarkning av virke fällt samma år, under vilket impregneringen är avsedd att ske skall utföras först omedelbart före impregneringen. Impregnering av helbarkat virke kan med gott resultat ej utföras samma år som det avverkats. Föregående år fällt virke kan skalbarkas när som helst och kan även impregneras helbarkat.

Det ansågs, att även dessa undersökningar böra kompletteras med ytterligare försök i Sverige och Finland i något större skala och även med tanke på impregnering med kreosotolja. Detta har redan planlagts av den svenska kommittén.

c) Mekanisk hållfasthet hos sliprar. Något resultat föreligger ännu ej från de hållfasthetsundersökningar som pågå i Finland. Chefskemisten Lökke meddelade att han hört sägas att försök utomlands utförts med silikonester för att härda sliprar speciellt under rälsfot eller under underläggsplatta. Nämda ämne pressades i form av en pasta in i mellanrummet mellan rälsfoten eller underläggsplattan och slipern.

d) Statistik över varaktigheten. Denna fråga poängterades såsom mycket betydelsefull bl.a. ur propagandasynpunkt. Det upplystes att både den svenska och danska kommittén kontaktat viss expertis rörande bearbetning av det statistiska materialet. Den danska kommittén hade utarbetat ett speciellt förslag till kortsystem, vilket föreslogs borde närmare studeras inom den svenska kommittén. Likaså föreslogs såsom betydelsefullt att materialet bearbetas på likartat sätt inom alla kommittéerna så att resultaten lätt kunna jämföras. Man enades om att sedan det danska förslaget studerats i Sverige, borde dansk och svensk expertis beredas tillfälle att mera i detalj diskutera och lägga fram ett definitivt förslag i frågan.

e) Efterbehandling av stolpar och sliprar. Denna fråga ansågs vara av särskild betydelse, enär åtgärder av detta slag f.n. tarva ett snabbt ingripande. Som efterbehandling av stolpar hittills utförts i större omfattning endast i Danmark, ansågs det viktigt, att den danska kommittén fortsatte det redan påbörjade arbetet med insamling av material för att studera effektivitet och ekonomi. Beträffande sliprar är efterbehandling av dylika mest aktuell i Sverige av den anledningen att Statens Järnvägar har ett relativt stort antal sliprar som äro oimpregnerade och vars varaktighet torde kunna förlängas genom en lämplig efterbehandling. Undertecknad redogjorde för vad som gjorts i Sverige och vilka åtgärder som äro planerade. För stolpar ha vissa försök redan igångsatts av intresserade privata företag.

f) Laboratorieprovning av impregneringsmedel samt fältförsök. Eftersom den svenska kommittén redan i dessa avseenden ansågs ha utfört ett omfattande och värdefullt arbete, voro samtliga eniga om att dylika arbeten borde koncentreras till den svenska kommittén. Av denna anledning ansågs det t.v. onödigt att i de andra länderna anlägga nya fältförsök.

g) Giftfrågan beträffande saltimpregnerat virke är f.n. föremål för undersökning även i Finland.

Det föreliggande förslaget till uppdelning av arbetsuppgifter accepterades och skulle i syfte att få erforderligt forskningsanslag

föreläggas intressenterna i danska, finska och norska kommittéerna. Den i förslaget uppgjorda kostnadsfördelningen ansågs ej nödvändig att för detta ändamål ha med.

Konferensens andra dag ägnades åt besiktning av en av Telegrafstyret år 1913 byggd telefonlinje, samt besök vid tvenne impregneringsanläggningar i Lilleström; den ena statlig och den andra privat.

a) Besiktning av stolpar i en telefonlinje belägen i trakten av Fetsund visade, att de år 1912 med endast c:a 65 kg kreosotolja - s.k. skotsk lättolja, spec. vikt under 1.0 - impregnerade och år 1913 i en linje inbyggda stolparna fortfarande voro i ett mycket gott tillstånd. De besiktigade stolparna stodo i kanten av en väg. Mellan kilstenarna hade jord anhopats så att den låg helt intill stolpen. Trots detta kunde inga spår till röta upptäckas. Uttagna borrhärdar visade fullt friskt trä ända in till mörgen. Toppändarna voro försedda med s.k. stolptak och borrhärdar från toppändarna visade att veden även här var fullt frisk. Enligt uppgift av Telegrafstyret voro c:a 800 stolpar inbyggda i linjen, varav ännu ingen behövt bytas till följd av röta. Avsikten är att i statistiskt syfte följa framtida utbyten av stolpar på denna linje.

b) Besök vid Telegrafstyrets impregneringsverk i Lilleström. Detta byggdes år 1911 och där har i stort sett impregnerats allt stolpvirke som Telegrafstyret sedan dess använt i sina linjer. Särskilt intresse ägnades åt barkningsanläggningen. Det mesta virket flottas på Glommen och detta tas direkt ur älven, skalas och kapas i sina längder för att sedan läggas upp i upplag för torkning. En stor del av detta tärkes. Stolpar impregneras numera med 80 à 90 kg pr m³.

c) Besök vid Henry Johanssons Impregneringsverk likaså i Lilleström. Detta verk är av ungefär samma storleksordning som STAB:s i Ludvika. Det arbetar med två cylindrar om 18 resp. 20 m längd. Dess virkesanskaffning sker på samma sätt som vid Telegrafstyrets anläggning.

En högst intressant anordning studeras vid detta verk. För att få det för impregnering avsedda virket så likformigt torrt som möjligt och för att lättare få in oljan värmdes virket före behandlingen till ca 60-70°C. Förutom att virket blir mera homogent ur torrhetssynpunkt vinnes dessutom att oljans temperatur och därmed dess viskositet hålles så låg, att inträngningen underlättas. Ett mycket gott impregneringsresultat tycktes också uppnås. Trots denna förvärmning tärktes det obehandlade virket i stor utsträckning. Vid torkning fästes överhuvudtaget stort avseende, och det uppgavs att icke vattenlagt virke, som ej är väl lufttorkat, ej tillfyllest kan impregneras

redan efterföljande vinter även om det på detta sätt förvärmes. Driftledningen var av den uppfattningen att uppvärmningen ej hade någon betydelse för eftersvettningen. För att minska denna, ansågs ett eftervacuum på 2 tim. vid ej vattenlagt virke vara erforderligt.

Värmningen eller torkningen skedde i en särskild för ändamålet uppförd byggnad och enl. EWE-torksystemet. Byggnaden var 30 + 10 m och försedd med kraftiga fläktar och hade 4 trallspår. Virket stod inne i värmekammaren under 1 dygn, när yttertemperaturen om vintern var under 0°C. Temperaturen inne i kammaren hölls mellan 60 och 70°C.

Någon kostnadsuppgift för denna extra behandling har ej lämnats, men kostnaden ansågs i varje fall rätt obetydlig, enär stort överskott förmodligen förefanns på bränsle (spån från barkningsmaskinen).

Det märkliga är att en privat impregneringsfirma finner det med sin fördel förenligt att på nämnda sätt lägga ned kostnader på dels förvärmning och dels täckning av virket.

Konferensens tredje dag ägnades ett besök vid Norsk Impregneringskompanis anläggning i Larvik. Anläggningen är belägen vid Numedalsälvens utlopp i havet och man använder sig därför i stor utsträckning av flottat virke. För övrigt skiljer sig virkets behandling före impregneringen och själva impregneringsproceduren föga från vad som tillämpas vid de båda verken i Lilleström. Någon förvärmning av virket förekom ej, men däremot fästes stort avseende vid täckningen av virket.

Impregneringsanläggningen hade under senare år utökats med en sågverksanläggning och en snickerifabrik, varigenom en bättre utnyttjning av virket erhöles. Likaså hade under sista året inbyggts en ny cylinder, i vilken uteslutande sågat virke impregneras med det engelska saltet celcure. Efterfrågan på sågat och impregnerat virke för byggnadsändamål har blivit allt större i Norge.

I Norge har kreosotoljan alltsedan början av 1900-talet använts och ansetts vara det förnämsta impregneringsmedlet, och det är först under senare år som saltimpregnering (Boliden-salt) börjat användas vid ett fåtal mindre företag. Både norska telegrafverket och statsbanorna ha f.n. huvudsakligen kreosotimpregnerat virke i sina linjer.

Konferensen var ur många synpunkter givande, och det är min uppfattning, att samtliga deltagare voro ytterst belåtna med att det nordiska samarbetet nu kommit igång. Utsikt torde också förefinnas att ett gemensamt nordiskt arbete på träimpregneringens område så småningom skall kunna ge ett värdefullt utbyte.

Stockholm i september 1953

Johan Edén .